Lietas Nr. A420389213
Lietas arhīva Nr. A42-00844-14

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Jelgavā 2014.gada 3.novembrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnesis Mārtiņš Birkmanis,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim /pers.Z/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, turot pieteicēju Daugavgrīvas cietumā laika periodā no 2012.gada 1.oktobra līdz 2013.gada 7.janvārim kamerā Nr./nr1/un Nr./nr2/cilvēkcieņu neatbilstošos un spīdzinošos apstākļos, kā arī nenodrošinot kvalitatīvu ēdienu, atzīšanu par prettiesisku un šīs rīcības rezultātā nodarītā personiskā un morālā kaitējuma 7000 latu apmērā atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvalde (turpmāk – Pārvalde) 2013.gada 11.martā pieņēma lēmumu Nr.1/13.1-S/288 (turpmāk – Lēmums), ar kuru nekonstatēja Daugavgrīvas cietuma administrācijas prettiesisku faktisko rīcību vai prettiesisku administratīvo aktu un atteica /pers. B/ (turpmāk – pieteicējs) izdot administratīvo aktu par nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājumu 7000 latu (9960,10 *euro*) apmērā.

Lēmumā konstatēts turpmāk minētais.

[1.1] Pieteicējam ir bijuši nodrošināti Latvijas sodu izpildes kodeksa (turpmāk – LSIK) 77.pantā noteiktie uzturēšanas apstākļi, normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai atbilstoša dzīvojamā platība. Pieteicējam Daugavgrīvas cietumā iepriekš norādītajos laikposmos bija nodrošināts uzturs atbilstoši LSIK 77.panta trešajā daļā un 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumos Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" (turpmāk – Noteikumi Nr.022) noteiktajam.

[1.2] Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcības rezultātā nav pārkāptas pieteicēja subjektīvās tiesības. Kameras, kurās pieteicējs izvietots, atrodoties Daugavgrīvas cietumā (Daugavpils nodaļa), atbilst tiesību aktu prasībām, līdz ar to nav konstatējams prettiesiskums Daugavpils cietuma administrācijas rīcībā. Pieteicēja iesniegumā norādītais, ka Daugavgrīvas cietuma (Daugavpils nodaļa) kamerā Nr./nr1/un kamerā Nr./nr2/bija apstākļi, kas varēja radīt pieteicēja subjektīvo tiesību aizskārumu, neatbilst faktiskajiem apstākļiem, jo Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegtā informācija liecina, ka apstrīdētajā laika posmā pieteicēja iesniegumā norādītajā apjomā pieteicējam nodrošināta normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai atbilstoša dzīvojamā platība. Ventilācijas trūkums netika konstatēts. Sanitārais mezgls ir norobežots no pārējās telpas. Turklāt izskatāmajā laika posmā pieteicējs kamerā Nr./nr1/atradās salīdzinoši neilgu laiku. Netika arī konstatēts, ka Daugavgrīvas cietumā pieteicējam izsniegts normatīvajos aktos noteiktajam neatbilstošs vai nekvalitatīvs uzturs.

[1.3] Konkrētajā gadījumā nav konstatēta Daugavgrīvas cietuma administrācijas prettiesiska faktiskā rīcība vai prettiesisks administratīvais akts, līdz ar to nav arī konstatēts zaudējums. Administratīvā akta izdošanai par zaudējuma atlīdzināšanu nav pamata.

[2] 2013.gada 2.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums, kurā norādīts, ka pieteicējs Daugavgrīvas cietumā pakļauts spīdzinošai attieksmei, nenodrošinot ilgstošā laika posmā cilvēktiesībām atbilstošus sadzīves apstākļus pagrabstāvā un kamerā Nr./nr2/. Pieteicējs turēts tranzīta kamerā, kurā bija pelējuma, dūmu un kanalizācijas smaka, žurkas, pa logu nāca sniegs un aukstums, jo kameru stikli bija izplīsuši, drēbēm un apaviem nebija paredzēto skapīšu, nekvalitatīvs ēdiens, turēts tika vienā kamerā ar smēķētājiem. Kamerā Nr./nr3/, kurā pavadījis 3 diennaktis, nebija pat gultas, gulējuši uz maiņām. Pieteicējs izjutis pazemojumu, cilvēka cieņas un goda aizskārumu, stresu, briesmas par savu dzīvību. Pieteicējam nodarīts neatgriezenisks kaitējums psihei. Pieteicējam nodarīts morālais kaitējums, kas vērtējams 7000 latu (9960,10 *euro*).

[3] Atbildētāju pārstāvošā iestāde Ieslodzījuma vietu pārvalde tiesā iesniegtajos rakstveida paskaidrojumos pieteicēja pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu, atsaucoties uz Lēmumā norādīto pamatojumu.

[4] Tiesas sēdē 2014.gada 19.februārī pieteicējs paskaidroja, ka no 2012.gada oktobra līdz 2013.gada janvārim etapēts no Jēkabpils uz Daugavgrīvas cietumu uz tiesu. Bieži ievietots kamerā Nr./nr2/, kurā vispār nav loga. Logā ir iemūrēti stikla bloki, no iekšpuses vēl sanāk dzelzs žalūzijas, kuras nemaz nevar atvērt vaļā. Kamerā nedarbojas ventilācija, tur nav apgaismojuma, ir piesmēķēts, tualete nav norobežota. Citi ieslodzītie var redzēt, ko viņš dara tualetē. Ir jāguļ vienā gultā kopā ar citiem ieslodzītajiem, divstāvu gultas atrodas viena otrai blakus. Blakām pie gultas sanāk tieši galds, pie kura jau atrodas tualete. Uz kameru Nr./nr2/jau braukuši vairāki tiesneši, skatījušies un atzinuši karantīna kameru par prettiesisku, ir vairākas reizes likuši izņemt stikla blokus ārā. Ja paliek slikti, nav trauksmes pogas, lai varētu pasaukt dežurantu. Kamerā Nr./nr2/ ventilācija nestrādāja, tā nekad nav bijusi ieslēgta. Logs nav, ir piesmēķēts, nav gaisa, drēbes smird, tualete smird. Kamerā Nr./nr1/, kā redzams fotogrāfijās, gultas ir sametinātas kopā, tās nav piestiprinātas pie grīdas, tās kustās, ir jāguļ kā šūpuļtīklā, ir jāguļ kopā ar kameras biedriem. Kamerā nav norobežota tualete. Kad iet uz tualeti, jāņem līdz sega, jānovelk strīķis pie sienas un jākarina sega, lai noslēgtos no citiem. Kad mācījies par pavāru, nevarēja sagatavoties un mācīties, jo kamerā nebija gaisma, dega tikai viena spuldze. Tualeti norobežojuši paši ar palagu vai segu. Ir jākarina savs palags un pašam jāguļ bez palaga. Tualete nav norobežota. Ar smēķējošajiem ieslodzītajiem atradies gan kamerā Nr./nr2/, gan Nr./nr1/. Nebija vērsies pie cietuma administrācijas ar rakstveida iesniegumiem, ka

ievieto vienā kamerā ar smēķētājiem, vērsās mutiski. Kamerā Nr./nr1/logi bija izsisti. Kad bija sniegputenis un ļoti auksts, logus tinuši apkārt ar segām, lai sniegs nepūstu iekšā.

Tiesas sēdē 2014.gada 14.oktobrī pieteicējs paskaidroja, ka kamerā Nr./nr2/bija piecas divstāvu gultas. Kamerā sienas bija mitras. Kamerā visi notiesātie pīpēja, logu atvērt nevarēja ventilācijas nebija. Gaiss gāja ārā tikai pa durvju restītēm.

[5] Pārvaldes pārstāvis tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos norādītajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, pārbaudot lietas materiālus un izvērtējot lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteikums daļā ir pamatots un apmierināms, daļā nepamatots un noraidāms, bet daļā atstājams bez izskatīšanas.

[7] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 95.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt. Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām (turpmak – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami *(General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, para 3)*.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts)*.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka valsts pienākums ir nodrošināt ieslodzījuma vietās esošajām personām pienācīgus apstākļus un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 1.panta trešo daļu administratīvais akts cita starpā ir arī lēmums, kas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai *(sk. Augstākās tiesas 2006.gada 24.janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-110/2006 8.punktu)*. Tādējādi, lai administratīvā procesa kārtībā izskatītu lietu par faktisko rīcību pret īpaši pakļautu personu, ir, pirmkārt, jāidentificē cilvēktiesība un, otrkārt, jākonstatē šīs tiesības būtisks ierobežojums *(sk. Augstākās tiesas 2010.gada 14.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-573/2010 6.punktu)*.

[9] No pieteicēja iesniegumā iestādei, pieteikumā tiesai norādītajiem faktiem un sniegtajiem paskaidrojumiem tiesas sēdē izriet, ka pieteicējs iebilst pret apstākļiem Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./nr1/un Nr./nr2/. Pieteicējs norāda, ka kamerā Nr./nr1/ ir pārapdzīvotība, divstāvu gultas atrodas viena otrai blakus, ir tumšs, sanitārais mezgls nav norobežots, nav ventilācijas sistēmas. Kamerā Nr./nr2/vispār nav logu. Kameras ir piesmēķētas. Ēdiens tiek sagatavots sliktā kvalitātē, cietuma administrācijas darbinieki neprot valsts valodu.

Tiesai jānoskaidro vai pieteicēja norādītie apstākļi atbilst faktiskajai situācijai un vai tie ir radījuši pieteicējam būtisku cilvēktiesību ierobežojumu.

[10] Eiropas Padomes Ministru komitejas 2006.gada 11.janvāra rekomendācija Rec (2006)2 „Eiropas cietumu noteikumi" (turpmāk – Eiropas cietuma noteikumi) ir pieņemti, lai Eiropas Padomes dalībvalstis savos likumos un praksē vadītos no tajos ietvertajiem principiem. Lai gan noteikumu formālais statuss ir vadlīniju piedāvāšana ieslodzījuma vietu administrācijām, tomēr tie uzliek stingrus morālus un politiskus pienākumus dalībvalstīm, kas tos pieņēmušas *(sk. Satversmes tiesas 2001.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr. 2001-05-03 secinājumu daļas 6. punktu)*.

Eiropas cietumu noteikumu 18.1.punktā norādīts, ka apstākļi ieslodzītajiem paredzētajās telpās, un jo īpaši guļamtelpās, ir tādi, kas neaizskar cilvēka cieņu un, cik vien iespējams, nav pretrunā ieslodzīto tiesībām uz privāto dzīvi, kā arī atbilst veselības un higiēnas prasībām, jo klimatiskajiem apstākļiem, un jo īpaši platībai, gaisa kubatūrai, apgaismojumam, apkurei un ventilācijai šajās telpās tiek pievērsts pietiekami daudz uzmanības.

LSIK 77.panta pirmā daļa noteic, ka notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, nodrošināmi epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstoši sadzīves apstākļi. Dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 2,5 kvadrātmetriem vīriešiem. LSIK 77.panta otrā daļa noteic, ka notiesātajiem ierādāma individuāla guļamvieta un izsniedzami gultas piederumi.

[11] Pieteicējs nav apmierināts ar apstākļiem Daugavgrīvas cietuma karantīnas kamerā Nr./nr1/, norādot uz kameras pārapdzīvotību. Izvērtējot Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegtās ziņas par kameras kopējo platību un notiesāto skaitu tajā, tiesa konstatē sekojošo.

Pieteicējs kamerā Nr./nr1/atradies no 2012.gada 25.oktobra līdz 2012.gada 26.oktobrim, no 2012.gada 12.novembra līdz 2012.gada 13.novembrim un 2012.gada 3.decembra līdz 2012.gada 4.decembrim.

Kamera Nr./nr1/ir karantīnas kamera, kas paredzēta ieslodzīto īslaicīgai izvietošanai ar kopējo platību 27,4 m^2, no tās dzīvojamā platība 26,48 m^2. Saskaņā ar ieslodzīto kartītē izdarītajiem ierakstiem un Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegtajām izziņām, laika posmā no 2012.gada 25.oktobra līdz 2012.gada 26.oktobrim kamerā Nr./nr1/atradās 7 notiesātie, no 2012.gada 12.novembra līdz 2012.gada 13.novembrim – 9 notiesātie un no 2012.gada 3.decembra līdz 2012.gada 4.decembrim – 10 notiesātie *(lietas 48.-51.lapa)*. Tādējādi vienam notiesātajam attiecīgi bija nodrošināta platība - 3,78 m^2, 2,94 m^2 un 2,65 m^2, kas ir lielāka par LSIK 77.panta pirmajā daļā paredzēto minimālo platību 2,5 m^2 uz vienu ieslodzīto.

Tiesa secina, ka pieteicējam izvērtējamā laika periodā kopumā bija nodrošināta platība, kas ir lielāka par LSIK 77.panta pirmajā daļā paredzēto minimālo platību 2,5 m^2, tātad formāli ir atzīstams, ka cietuma administrācijas rīcība atbilst nacionālā normatīvā akta prasībām par minimālo dzīvojamo platību vienam ieslodzītajam. Tomēr, ņemot vērā iepriekš minēto, tiesai ir jāveic papildus pārbaude šajā daļā un jāizvērtē, vai pieteicēja atrašanās šādos apstākļos nevar tikt vērtēta kā cietsirdīga un nežēlīga izturēšanās Konvencijas 3.panta un Satversmes 95.panta izpratnē.

Augstākā tiesa ir norādījusi, lai secinātu, ka pārapdzīvotība pati par sevi ir Eiropas Cilvēktiesību konvencijas pārkāpums, ir jākonstatē platība, kas ir mazāka par 3 m^2. Savukārt atzīt, ka Satversmes 95.pantā ir augstāks cilvēktiesību standarts nekā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.pantā, nav pamata. Platība, kas ir mazāka par 4 m^2, bet lielāka par 3 m^2, var tikt atzīta par pārkāpumu tikai tad, ja iestādes rīcībā ir saskatāmi vēl citi necilvēcīgas attieksmes elementi *(sk. Augstākās tiesas 2012.gada 22.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-189/2012 15.punktu)*. Augstākā tiesa ir atsaukusies uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas secinājumiem un atsaucēm uz citām Eiropas Cilvēktiesību tiesas izskatītajām lietām.

Augstākā tiesa arī ir norādījusi, ka Spīdzināšanas novēršanas komiteja (CPT) ir ieteikusi minimālo platību uz vienu cilvēku ne mazāku kā 4 m^2, tomēr komitejas ieteikumi paši par sevi valstij nav juridiski saistoši. Tajā pašā laikā tie tiek ņemti vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, veidojot Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.panta tvērumu, kas gan valstij ir saistošs. Ņemot vērā Latvijai saistošā starptautiskā līguma prasības, Latvijas iestādes nevar atsaukties uz nacionālo regulējumu. Kā to paredz APL 15.panta trešā daļa, ja tiek konstatēta pretruna starp starptautisko tiesību normu un tāda paša spēka nacionālo tiesību normu, ir piemērojama starptautisko tiesību norma.

Attiecībā uz cilvēktiesību normām Satversmes tiesa, ņemot vērā Satversmes 89.pantu, ir īpaši norādījusi uz Satversmes 8.nodaļas interpretācijas atbilstību starptautisko cilvēktiesību normām. Savukārt attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi Satversmes tiesa ir tiešā tekstā atzinusi, ka tā ir obligāta attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas normu interpretāciju, un šī prakse izmantojama arī attiecīgo Satversmes normu tulkošanai *(sk. Satversmes tiesas 2000.gada 30.augusta sprieduma lietā Nr.2000-03-01 5.punktu)*.

No minētā ir secināms, ka par minimālām prasībām ieslodzīto dzīvojamai platībai ir atzīstama platība ne mazāka par 4 m^2 vai platība robežās no 3 līdz 4 m^2, ja uzturēšanās apstākļi netiek papildus apgrūtināti.

[12] Izvērtējot kameras Nr./nr1/kopējo platību, tiesa atzīst, ka iepriekš norādītās vidējās platības rādītāji ir atbilstoši LSIK, taču nav atzīstama par atbilstošu un pietiekamu Satversmes 95.pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantā garantētajām pamattiesībām.

Tiesa atzīst par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību laika posmā no 2012.gada 12.novembra līdz 2012.gada 13.novembrim un laika posmā no 2012.gada 3.decembra līdz 2012.gada 4.decembrim, nenodrošinot pieteicēju ar pietiekamu kameras platību.

Savukārt, lai atzītu, ka laika posmā no 2012.gada 25.oktobra līdz 2012.gada 26.oktobrim Daugavgrīvas cietuma administrācijas ir pieļāvusi pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka iestādes rīcībā ir saskatāmi vēl citi necilvēcīgas attieksmes elementi.

[13] Pieteicējs iesniegumā Pārvaldei norādījis, ka gultas atrodas savstarpēji savienotas, gulēt nav iespējams, naktī pamostas no tā, ka kāds ir nokļuvis pie pieteicēja, trūkst individualitātes. Tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka norādītie apstākļi attiecināmi uz kameru Nr./nr1/.

Tiesa konstatē, ka kamerā Nr./nr1/ir piecas divstāvu gultas. No pievienotajiem fotoattēliem redzams, ka kamerā divas no piecām divstāvu gultām ir savstarpēji savienotas *(lietas 123.-125.lapa)*. Pieteicējs tiesa sēdē, iepazīstoties ar lietas 123.lapā esošo augšējo fotoattēlu, norādīja, ka gulējis vidējā gultā apakšā – pirmajā stāvā. Ievietošanas brīdī kamerā tā bijusi vienīgā brīvā vieta *(lietas 134.lapa)*.

No Eiropas cietumu noteikumu 18.1. un 18.3.apakšpunkta, kā arī Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta otrās daļas izriet, ka no cilvēktiesību viedokļa ir svarīgi nodrošināt, lai ieslodzījuma vietās guļamtelpā būtu ieslodzīto skaitam atbilstošs gultu skaits un lai gulta psiholoģiski radītu individuālās teritorijas sajūtu. Tāpat būtiski, lai vietas taupīšanas nolūkos notiesāto gultas nebūtu sabīdītas kopā pa divām. Ja ir ievēroti šie nosacījumi, guļamvieta būtu uzskatāma par individuālu.

Administratīvā tiesa citās lietās ir atzinusi, ka apstāklis, ka gultas ir divos stāvos, nav tiesību normu pārkāpums. Tiesa norādīja, ka pats par sevi fakts, ka gultas ir izvietotas divos līmeņos, nav pazemojošs un cilvēka cieņu aizskarošs. Tā tas būtu tikai gadījumā, ja cilvēkam, kuram būtu jāguļ gultas otrajā stāvā, nebūtu iespējas tur nokļūt fizisku ierobežojumu dēļ *(sk., piemēram, Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 26.oktobra sprieduma lietā Nr.A42696509 19.punktu)*.

No pieteicēja paskaidrojumiem izriet, ka laikā, kad attiecīgajā kamerā atradās pieteicējs, tajā bija ievietots maksimālais ieslodzīto skaits. Saskaņā ar Pārvaldes sniegtajām ziņām kamerā attiecīgajā laikā posmā atradušies 7, 9 un 10 ieslodzītie. Līdz ar to atzīstams, ka pieteicējs bijis spiests gulēt kopā savienotajā gultā. Iestāde pret attiecīgo apstākli nav iebildusi. Tādējādi secināms, ka blakus bija jāguļ divām viena dzimuma personām, kas ir pazemojošs, cilvēka cieņu aizskarošs apstāklis un ir pretrunā ar ieslodzīto tiesībām uz privāto dzīvi. Šāda iestādes faktiskā rīcība atzīstama par prettiesisku.

[14] Pieteicējs izteicis iebildumus par tualetes formālu norobežojumu kamerā Nr./nr1/, norādot, ka galds, kur ieslodzītie ēd, atrodas pretī.

Izvērtējot lietā Daugavgrīvas cietuma sniegto informāciju kopsakarā ar lietā esošajos fotoattēlos redzamo, tiesa nekonstatē, ka tualetes norobežojums kamerā Nr./nr1/ būtu formāls. Proti, no lietas materiāliem secināms, ka sanitārie mezgli kamerās ir norobežoti ar koka aizslietņiem 1,5 m augstumā *(lietas 53., 85., 86.lapa)*.

Konkrētajā lietā ir jāņem vērā, ka sanitārais mezgls ir norobežots no visām pusēm. Tiesas ieskatā kamerā Nr./nr1/esošais tualetes norobežojums nodrošina pietiekamu privātumu tās apmeklējuma laikā. Pieteicēja arguments par pilnīgu tualetes apmeklētāja nosegšanu nav vērtējams tādā nozīmē, ka aizslietņa augstumam ir jābūt pietiekamam, lai aizsegtu ieslodzīto pilnā augumā, bet gan atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai nozīme ir tam apstāklim, vai sanitārais mezgls ir norobežots no visām pusēm un nav pārredzams no neaizsegtas malas. Tiesa uzskata, ka aizslietņa augstums vidēji pusotra metra augstumā, kas vidusmēra auguma cilvēkam nodrošina aizsegu apmēram krūšu līmenī vai pat augstāk, ir atzīstams par pietiekamu un nerada tiesību aizskārumu tualetes apmeklējuma laikā. Tiesas ieskatā arī galds atrodas pietiekamā attālumā no tualetes, jo, ieejot kamerā pa durvīm, vienā pusē ir tualete, bet otrā pusē galds. Šādos apstākļos nevar atzīt, ka galds un tualete atrodas viens otram blakus. Līdz ar to tiesa atzīst, ka šajā aspektā nav konstatējama Daugavgrīvas cietuma prettiesiska faktiskā rīcība.

[15] Pieteicējs iesniegumā iestādei norādījis, ka logi bijuši aizmetināti, pagrabā vispār nav logu, bet stikla bloki, kas izsisti un aizmūrēti ar betonu, kamerā ir ļoti tumšs, jo dabīgais apgaismojums nepiekļūst, bet mākslīgā gaisma ir nepietiekama. Kamerā Nr./nr2/logu nemaz nav, līdz ar to nācies tos aizsegt ar segām, lai vējš nepūstu iekšā sniegu.

Eiropas cietumu noteikumu 18.2.punktā norādīts, ka visās ēkās, kurās jādzīvo, jāstrādā vai jāpulcējas ieslodzītajiem, logiem jābūt pietiekami lieliem, lai ieslodzītie normālos apstākļos varētu lasīt vai strādāt dabiskā apgaismojumā un, ja vien ēkā nav atbilstošas kondicionēšanas sistēmas, lai pa tiem telpās varētu ieplūst svaigs gaiss. Turklāt no 18.3.punkta izriet, ka 18.2.punktā minētajiem jautājumiem attiecīgās valsts tiesību aktos nosaka īpašu prasību minimumu.

[15.1] No lietas materiāliem izriet, ka norādot uz kameru pagrabā, pieteicējs domājis kameru Nr./nr1/. Saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegto kameras Nr./nr2/raksturojumu un no lietā esošajiem fotoattēliem redzams, ka kamerā ir divi logi no stikla blokiem, logi nav atverami. Logiem priekšā uzstādīts dzelzs režģis *(lietas 53., 120.-126.lapa)*.

Normatīvajos aktos nav noteiktas īpašas prasības attiecībā uz ieslodzījuma vietām. Tomēr tiesas ieskatā ir iespējams novilkt objektīvas robežas,

kuru esamības gadījumā var atzīt, ka dabīgais apgaismojums ir pietiekams.

Piemēram, Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumu Nr.102 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-08 „Daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamie nami"" 42.punkts nosaka, ka dabiskais apgaismojums nepieciešams visās dzīvojamās telpās, virtuvēs, vējtveros, kāpņu telpās, kopējos koridoros, kā arī dzīvojamos namos iebūvētajās publiskajās telpās. Atbilstoši noteikumu 44.punktam logu aiļu laukumu attiecība pret grīdas laukumu dzīvojamās telpās un virtuvēs ir vismaz 1:8 (t.i., 12,5%). Savukārt Ministru kabineta 2002.gada 27.decembra noteikumu Nr.610 „Higiēnas prasības vispārējās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēm" 41.punktā noteikts, ka mācību telpās dabisko apgaismojumu nodrošina logi.

Logu stiklotās virsmas laukuma attiecība pret grīdas laukumu nepārsniedz 20%. Dabiskā apgaismojuma minimālais koeficients mācību telpā ir 1,5, datorklasē – 1,2.

No minētajām normām izriet, ka dabīgais apgaismojums uzskatāms par pietiekamu, ja logu aiļu laukums attiecībā pret grīdas laukumu ir robežās no 12,5% (minimālais) līdz 20% (maksimālais). Turklāt šāds logu aiļu lielums noteikts, ņemot vērā visus apgaismojumu ietekmējošos apstākļus (laika apstākļi, gadalaiks, diennakts laiks, apstādījumi aiz loga u.c.).

Kameras Nr./nr1/kopējā platība ir 27,4 m^2, tātad loga ailei jābūt vismaz 3,43 m^2 (27,4 x 12,5%) lielai. Saskaņā ar lietas materiālos esošajām ziņām, kamerā ir divi logi, kuri izmērs ir 1,26 m^2 x 1,20 m^2. Attiecīgi abu logu aiļu kopējā platība ir 3,04 m^2. Līdz ar to konstatējama neatbilstība prasībām, kādas logu aiļu laukumam tiek izvirzītas parastā gadījumā. Atzīstams, ka minētais ietekmē dabīgo apgaismojumu, kas nav pietiekams atbilstoši telpas platībai.

Vienlaikus atzīstams, ka ar betonu sastiprinātie loga stikla bloki samazina gaismas caurlaidību. Gaismas caurlaidība caurspīdīgo stikla bloku gadījumā ir līdz 75% *(sk., piemēram, http://www.evinni.lv/lv/catalogue /stiklabloki)*.

No lietā esošajiem fotoattēliem tiesa konstatē, ka patiesībai atbilst pieteicēja norādītais, ka atsevišķi stikla bloki ir aizmūrēti ar betonu, tādējādi vēl vairāk samazinot dabiskā apgaismojuma iekļūšanu telpā *(lietas 125.lapa)*. Tiesas ieskatā šāds dabiskā apgaismojuma līmenis nav pietiekošs.

Arī Tiesībsarga biroja darbinieki, situāciju novērtējot vizuāli, ir atzinuši, ka pirmajā stāvā esošajās karantīnas kamerās, kurās logi veidoti no stikla blokiem, kas atsevišķās vietās ir aizmūrēti un kuriem priekšā ir restes, dabiskais apgaismojums neatbilst Eiropas cietumu noteikumu 18.2.punkta prasībām *(lietas 111., 112., 114.lapa)*.

Ievērojot minēto, secināms, ka nebija nodrošināts pienācīgs dabiskais apgaismojums kamerā Nr./nr1/. Līdz ar to Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība, nenodrošinot dabisko apgaismojumu, ir atzīstama par prettiesisku.

[15.2] Atbilstoši Daugavgrīvas cietuma sniegtajai informācijai mākslīgo apgaismojumu kamerā Nr./nr1/nodrošina divi dienas gaismekļi ar divām spuldzēm (2x36W) katrā un nakts gaismeklis ar vienu spuldzi ar 25W jaudu, kas, ņemot vērā kameras platību 27,4 m^2, tiesas ieskatā ir pietiekams.

[15.3] Tiesa nepiešķir ticamību pieteicēja iesniegumā norādītajam, ka kamerā Nr./nr2/nav logu, līdz ar to nācies tos aizsegt ar segām, lai vējš nepūstu iekšā sniegu. Tāpat nav piešķirama ticamība papildus pieteikumā tiesai norādītajam, ka stikli bija izplīsuši ar lieliem caurumiem.

Saskaņā ar cietuma sniegto izziņu kamerā ir divi stikla logi, kuri ir atverami. Logi ir apmierinošā stāvoklī *(lietas 54.lapa)*. Aplūkojot lietas materiālos esošos kameras Nr./nr2/ fotoattēlus, tiesai nerodas priekšstats, ka kameras logi būtu tik neapmierinošā stāvoklī, ka pa tiem ziemas laikā pūstu iekšā sniegu.

Šajā gadījumā pieteicējs cietuma administrācijā nav vērsies arī ar sūdzībām par uzturēšanās apstākļiem, jo apstākļos, uz kādiem norāda pieteicējs, pašsaprotama būtu pieteicēja aktīva rīcība savu interešu aizsardzībai, ja kamerā patiešām nebūtu logu un tajā pūstu iekšā sniegu.

Ņemot vērā minētos, objektīvi konstatētos faktisko apstākļus, tiesa nonāk pie slēdziena, ka pieteicēja iebildumi par logu slikto stāvokli kamerā Nr./nr2/ir noraidāmi kā nepamatoti un lietā objektīvi konstatētajiem apstākļiem neatbilstoši.

[16] Pieteicēja ieskatā ventilācija nav vispār, vai tā darbojas tā, ka to vispār nevar just. Kameras ir piesmēķētas.

No Daugavgrīvas cietuma sniegtās informācijas izriet, ka kamerā Nr./nr1/ir ierīkota gaisa izsūcēj ventilācija, gaisa pieplūde notiek caur durvīm, kur ir izbūvētas speciālas lūkas. Ventilācijas sistēmu ieslēdz uzraugs pēc no tiesātā pieprasījuma. Ir arī dabīgā izsūcēj ventilācija *(lietas 53.lapa)*. Pieteicējam pēc ierašanās cietumā uzdod jautājumu par atrašanos kamerā kopā ar smēķētājiem, pieteicējs atbildējis, ka pretenziju viņam pret to nav un nav lūdzis izolēt viņu no smēķētājiem *(lietas 59.lapa)*.

Izvērtējot pieteicēja iebildumus, tiesa ņem vērā Tiesībsarga darbinieku 2013.gada 18. un 19.aprīlī monitoringa vizītē konstatēto un izdarītos secinājumus par sadzīves apstākļiem karantīnas kamerā. Vizītes laikā, apskatot karantīnas kameras, konstatēts, ka kamerās esošā ventilācija ir nepietiekama. Apsekojuma laikā vienā kamerā atradās 8 ieslodzītie. Kamera bija ļoti piesmēķēta. Papildus tam tika konstatēts, ka divi no astoņiem ieslodzītajiem bija nesmēķētāji. Turklāt pirms ievietošanas karantīnas kamerā cietuma darbinieki nav jautājuši, vai ieslodzītais smēķē vai nesmēķē. Tiesībsargs norādījis, ka, izvietojot ieslodzītos karantīnas kamerās, ir jāņem vērā apstākļi, vai ieslodzītais smēķē vai nesmēķē. Arī tad, ja ieslodzītie tiek izvietoti kopā tikai uz dažām stundām. Tiesībsargs atzinis, ka šādi apstākļi ir uzskatāmi par tādiem, kas nav savienojami ar Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantā noteikto necilvēcīgas izturēšanās aizliegumu *(lietas 114., 115.lapa)*.

Tiesa atzīst, ka Tiesībsarga darbinieku apsekojumā konstatētie apstākļi karantīnas kamerās ir pilnībā attiecināmi uz šo lietu un ņemami vērā, vērtējot šīs lietas apstākļus, uz kuriem norāda pieteicējs, jo Tiesībsarga darbinieki apsekojumu veikuši neilgi pēc laika perioda, par kuru sūdzas pieteicējs. Tādējādi tas apstiprina to, ka pieteicēja norādītais par kameru slikto ventilāciju un par piesmēķētajām kamerām atbilst patiesībai.

Tiesa ņem vērā, ka kamerā uzstādīts „čača genuja" pods (vāka nav), kas no kameras kopējās telpas norobežots ar 1,50 augstu koka aizslietni *(lietas 53.lapa)*. Līdz ar to, lietojot tualeti, kameras kopējā telpā nonāk tualetei raksturīgās smakas. Tāpat vērā ņemams arī sprieduma [12] konstatētais, ka kamera bijusi pārapdzīvota. Minētie apstākļi ir kā papildus argumenti pieteicēja norādītajam par svaiga gaisa trūkumu kamerā.

Daugavgrīvas cietuma amatpersonu pienākums pirms ieslodzīto ievietošanas kamerā bija noskaidrot, kuras personas smēķē. Tādējādi nodrošinot, ka vienā kamerā netiek ievietotas smēķējošas personas kopā ar nesmēķējošām. Lietā nav rakstveida pierādījumu, ka pieteicējs piekritis viņa ievietošanai kamerā kopā ar smēķējošām personām. Pieteicēja ieslodzīto kartītē arī nav izdarītas nekādas atzīmes attiecībā uz pieteicēja attieksmi pret smēķēšanu *(lietas 49.lapa)*. Daugavpils cietuma amatpersonas ziņojums par pieteicēja attieksmi pret smēķēšanu sastādīts pēc pieteicēja vēršanās Pārvaldē. Pieteicējs tiesas sēdē norādīja, ka pirms ievietošanas kamerā viņam neviens nav jautājis, vai viņš smēķē un vai piekrīt ievietošanai kopā ar smēķējošām personām. Ņemot vērā pieteicēja paskaidroto un tiesībsarga atzinumā konstatēto, tiesa nepiešķir ticamību Daugavpils cietuma amatpersonas ziņojumā norādītajam, ka pieteicējs nav lūdzis viņu izzolēt no smēķētājiem.

Šādos apstākļos Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskā rīcība, nenodrošinot karantīnas kamerā pietiekamu ventilāciju un ievietojot pieteicēju vienā kamerā kopā ar smēķējošām personām, pakļaujot pieteicēju pasīvai smēķēšanai, ir atzīstama par prettiesisku.

[17] Pieteicējs norādījis, ka ēdiens sagatavots neprofesionāli, ļoti sliktā kvalitātē. Pieteicējs, apgūstot pavāra profesiju, var apliecināt, ka ēdiens neatbilda nevienām prasībām, ne tikai kvalitātes, bet arī tehnoloģiskās sagatavošanas un sastāva prasībām. Izjutis badu, kā rezultātā notievējis par 10 kg.

Izvērtējot pieteicēja iebildumus, konstatējams, ka tie ir ļoti vispārīgi. Tie nesniedz sīkāku skaidrojumu, kas ticis pasniegts ēdienreizēs, kā izpaudusies ēdiena sliktā kvalitāte un kādām tehnoloģiskām prasībām ēdiens nav atbildis. Tāpat lietā nav pierādījumu, ka pieteicējs izjutis badu, kā rezultātā notievējis. Tiesas ieskatā, ja pieteicējs būtu izjutis badu, tad pašsaprotama būtu pieteicēja vēršanās pie cietuma administrācijas ar sūdzībām par nekvalitatīvu vai nepilnvērtīgu uzturu. Pieteicējs nav arī vērsies pie cietuma ārsta, norādot uz veselības problēmām, kuras radušās nekvalitatīva vai nepilnvērtīga uztura saņemšanas rezultātā.

Tai pat laikā Daugavgrīvas cietuma administrācija norādījusi, ka pieteicējs uzturu saņēmis atbilstoši 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 1. un 2.pielikumu, kā arī Pārvaldes 2011.gada 20.decembra rīkojumu Nr.235 „Metodiskie norādījumi ieslodzīto ēdināšanas organizēšanai" *(lietas 55.lapa)*.

Šādos apstākļos, kad pats pieteicējs nav norādījis, kā izpaužas nekvalitatīva ēdiena pasniegšana, tiesa nevar piešķirt ticamību pieteicēja teiktajam un atzīt, ka fakts par nekvalitatīvu ēdienu būtu pierādīts vien ar pieteicēja paskaidrojumiem.

[18] Pieteicējs norādījis, ka, dzīvojot 21.gadsimtā, nav pieņemams, ka reti kurš no cietuma darbiniekiem prot latviešu valodu. Darbinieki ieņemtajam amatam neatbilst, jo neprot pieņemt Eiropas cietumu noteikumus pēc būtības.

Daugavgrīvas cietuma administrācija uz šo pieteikuma iebildumu ir norādījusi, ka, pieņemot amatpersonu dienestā vai darbā, tiek ievērots, lai valsts valodas prasmes apliecība ar noteikto valsts valodas prasmes līmeni atbilstu ieņemamajam amatam atbilstoši 2009.gada 7.jūlija Ministru kabineta noteikumiem Nr.733 „Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi" *(lietas 57.lapa)*.

Tiesas ieskatā pieteicēja apgalvojumi par cietuma darbinieku valsts valodas neprasmi ir nekonkrēti un subjektīvi. Pieteicējs nav minējis nevienu konkrētu darbinieku, kura valsts valodas prasmes neatbilstu tiesību aktos izvirzītajām prasībām. Tāpat pieteicējs nav norādījis uz konkrētiem apstākļiem, ka kāda darbinieka valsts valodas neprasmes rezultātā būtu skartas pieteicēja tiesības vai intereses. Secināms, ka pieteicēja apgalvojumi ir nepietiekami, lai konstatētu pārkāpumu.

[19] Attiecībā uz pieteicēja pieteikumā izteiktajiem iebildumiem par apstākļiem kamerā Nr./nr3/tiesa konstatē tālāk minēto.

Pieteicējs norādījis, ka kamerā Nr./nr3/, kur pavadījis vairāk nekā 3 diennaktis, pieteicējam nav bijusi pat gultas vieta, jo kamerā bijušas divstāvu gultas, bet no otrā stāva līdz griestiem attālums bijis apmēram 50 cm. Pirmā stāvā apgūlušies invalīdi, bet pieteicējam otrā stāvā, ņemot vērā pieteicēja svaru 100 kg, tikt bijis nereāli, līdz ar to nācies gulēt uz maiņām. Pārbaudot ieslodzītā kartītē izdarītos ierakstus, tiesa konstatē, ka pieteicējs kamerā Nr./nr3/ticis ievietots vienu reizi 2012.gada 22.martā *(lietas 50.lapa)*.

Taču vienlaikus konstatējams, ka par minētajiem apstākļiem pieteicējs pirmo reizi norāda tikai pieteikumā. Iesniegumā Pārvaldei pieteicējs nav norādījis uz šādiem apstākļiem *(lietas 24., 25.lapa)*, un līdz ar to Lēmumā tie nav vērtēti.

Saskaņā ar LSIK 50.panta otro daļu notiesātā iesniegumus par jautājumiem, kas saistīti ar brīvības atņemšanas soda izpildes apstākļiem, Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā izskata brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks. Notiesātā iesniegumus par brīvības atņemšanas iestādes administrācijas izdotu administratīvo aktu un faktiskās rīcības apstrīdēšanu izskata Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks APL noteiktajā kārtībā.

Līdz ar to, pamatojoties uz APL 278.panta pirmās daļas 1.punktu, prasījums šajā daļā atstājams bez izskatīšanas, jo nav izieta likumā noteiktā ārpustiesas izskatīšanas kārtība.

[20] Pamatojoties uz šā sprieduma [12], [13], [15.1] un [16] punktā izdarītajiem secinājumiem, tiesa atzīst, ka pret pieteicēju ir bijis pieļauts Satversmes 95.panta pārkāpums, pieteicējs izmitināts apstākļos, kas aizskar cilvēka cieņu un to pazemo.

[21] APL 92.pantā noteikts, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 4.panta pirmajā daļā noteikts, ka iestāde zaudējumu var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies. No minētā, kā arī no APL 92.panta izriet, ka viens no zaudējumu tiesiskajiem pamatiem ir prettiesiska faktiskā rīcība.

Savukārt saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 5.pantu tiesības uz zaudējuma atlīdzināšanu kā cietušajam Atlīdzināšanas likuma izpratnē ir prettiesiskās faktiskās rīcības adresātam. Atlīdzināšanas likuma 11.panta trešajā daļā noteikts, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Pieteicējs pieteikumā lūdzis atlīdzināt personisko un morālo kaitējumu 7000 latu apmērā. Ņemot vērā šā sprieduma [12], [13], [15.1] un [16] punktā minēto, secināms, ka izskatāmajā gadījumā ir atzīstams par pierādītu kaitējuma tiesiskais pamats.

[22] Atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā daļā noteikts, ka personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Šā panta trešajā daļā noteikts, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 4268,62 *euro*. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7114,36 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28 457,44 *euro*. Šā panta ceturtajā daļā noteikts, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, personiskā kaitējuma, tai skaitā morālā kaitējuma, patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās.

Izvērtējot pieteicēja aizskarto tiesību nozīmīgumu, tiesa atzīst, ka, kaut arī pieteicēja tiesību aizskārums izskatāmajā lietā ir konstatēts tikai par 3 dienām, tomēr ir aizskartas būtiskas pieteicēja cilvēktiesības – ir bijusi pieļauta cieņu pazemojoša attieksme pret pieteicēju. Tiesa ieskatā pārapdzīvotība, atsevišķas guļvietas neierādīšana, kas nodrošinātu pietiekamu individualitāti, dabīgā apgaismojuma trūkums, nepietiekama ventilācija, pakļaušana pasīvai smēķēšanai, kopsakarā ar to, ka jādzīvo tualetes smakā, ir būtisks cilvēktiesību aizskārums, kas dod pamatu secinājumam, ka ir pieļauts Konvencijas 3.pantā noteiktā necilvēcīgas izturēšanās aizlieguma pārkāpums.

[23] Nav pamata uzskatīt, ka iestādei, ievietojot pieteicēju kamerā Nr./nr1/, ir bijis nodoms pazemot pieteicēju vai radīt viņam ciešanas, tomēr tas neizslēdz iepriekš izdarītos secinājumus, ka ir pārkāpts Konvencijas 3.pantā noteiktais necilvēcīgas izturēšanās aizliegums. Vienlaikus jāņem vērā Pārvaldes attieksme pret konstatētajiem pārkāpumiem Daugavgrīvas cietuma karantīnas kamerās. Kā tas konstatēts Tiesībsarga atzinumā Daugavgrīvas cietuma administrācija nav ņēmusi vērā iepriekš konstatētos pārkāpumus un tos novērsusi *(lietas 115.lapa)*. Šādos apstākļos tiesa nepiekrīt Pārvaldei,

ka pieteicēja turēšana kamerā Nr./nr1/būtiski neaizskar viņa cilvēktiesības, jo pieteicējs tur atradies tikai 3 dienas.

Tiesa nekonstatē paša pieteicēja līdzatbildību to apstākļu paciešanā, kurus par necilvēcīgiem atzinusi tiesa. Pieteicējs nevarēja ietekmēt ne pārapdzīvotības faktu, ne dabīgo apgaismojumu, ne ventilāciju, lai panāktu sev labvēlīgākus soda izciešanas apstākļus.

Ņemot vērā, ka pieteicējs šajā lietā konstatētos cilvēka cieņu pazemojošos apstākļus jau ir izcietis un šāda tiesību aizskāruma gadījumā nav iespējama iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, ir jālemj par citu morālā kaitējuma atlīdzināšanas veidu. Vienlaikus tiesa atzīst, ka cilvēktiesību aizskārums nav smags. Līdz ar to šajā lietā, tāpat kā atzīts arī daudzās citās līdzīgās lietās administratīvo tiesu praksē, adekvāts morālā kaitējuma atlīdzinājums ir atlīdzinājums naudas izteiksmē.

[24] Tiesa konstatē, ka lietā ar Atlīdzināšanas likuma 11.pantā otrajā daļā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem pieteicējs nav pierādījis personiskā kaitējuma tiesisko pamatu, proti, no lietas materiāliem neizriet, ka pieteicējam būtu nodarīts kaitējums veselībai. Līdz ar to tiesa kā nepamatotu noraida pieteicēja lūgumu noteikt personiskā kaitējuma atlīdzinājumu, jo pieteicējam nav nodarīts kaitējums veselībai.

Ņemot vērā norādīto, tiesa noraida pieteicēja pieteikumu daļā par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[25] Augstākā tiesa 2010.gada 16.februāra spriedumā lietā Nr.SKA-104/2010, izvērtējot morālā kaitējuma atlīdzināšanas institūta būtību un mērķi, cita starpā ir norādījusi, ka, atlīdzinājums demokrātiskā un tiesiskā valstī nedrīkst būt nesamērīgi mazs. Turklāt ir jāņem vērā arī atlīdzinājuma preventīvais mērķis, proti, ka atlīdzinājumam ne tikai jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības tikušas aizskartas, bet arī jāattur iestāde no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē *(sk. minētā sprieduma 18.punktu)*.

Papildus minētajam Augstākā tiesa arī norādījusi, ka atlīdzinājuma noteikšanai ir jāņem vērā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas atzītais, ka, pat ja valsts ir atzinusi cilvēktiesību pārkāpumu, bet noteikusi atlīdzinājumu, kas ir ievērojami zemāks par minimumu, kādu Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti piešķir par attiecīgu pārkāpumu, persona saglabā upura statusu Konvencijas 34.panta izpratnē. Līdz ar to, nosakot atlīdzinājumu, tiesai jāsalīdzina Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteiktais atlīdzinājums līdzīgās lietās un jāņem vērā ne tikai Latvijas ekonomiskās iespējas, bet arī tas, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt ievērojami zemāks par minimumu, kādu noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa salīdzināmās lietās *(sk. Augstākās tiesas 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 17.punktu ar tur minētajām atsaucēm uz Eiropas Cilvēk tiesību tiesas 2010.gada 20.jūlija spriedumu lietā „Ciorap pret Moldovu" un 2006.gada 19.oktobra spriedumu lietā „Tomašić pret Horvātiju", Augstākās tiesas 2012.gada 11.maija sprieduma lietā Nr.SKA-120 [9] punktu)*.

[25.1] Lietā „Bazjaks pret Latviju" Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica morālā kaitējuma atlīdzinājumu 11700 *euro*, kā noteicošo atzīstot laika periodu (viens gads un 15 dienas), kas personai bija jāpavada ieslodzījumā apstākļos, kas bija pretrunā ar Konvencijas 3.pantu (dzīvojamās telpas trūkums kamerās kopsakarā ar ierobežoto kustības brīvību ārpus kamerām; zemie higiēnas apstākļi, tostarp personiskās higiēnas līdzekļu nenodrošināšana; pietiekoša svaiga gaisa plūsmas un dienas gaismas nenodrošināšana) kopumā ar Konvencijas 13.panta (tiesības uz efektīvu aizsardzības nodrošinājumu) pārkāpumu.

[25.2] Lietā „Kadiķis pret Latviju" Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica morālā kaitējuma atlīdzinājumu 7000 *euro* apmērā saistībā ar Konvencijas 3.panta pārkāpumu (persona 15 diennaktis atradās soda izolatorā ļoti mazā telpā, kura bija ārkārtīgi pārapdzīvota un smacīga, bez dabīgā apgaismojuma un bieži pat bez svaiga gaisa, bez iespējām iziet ārā citādi, kā vien apmeklējot tualeti vai mazgājamo telpu, un kurā nebija gultas, un kur viņš bija spiests gulēt apģērbies uz dēļiem kopā ar citiem ieslodzītajiem; piedevām kamerā nebija pieejams dzeramais ūdens vai vispār no krāna tekošs ūdens, un viņš tika slikti barots) un Konvencijas 13.panta pārkāpumu.

[25.3] Lietā „Melnītis pret Latviju" Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica morālā kaitējuma atlīdzinājumu 7000 *euro* apmērā saistībā ar Konvencijas 3.panta pārkāpumu (persona 5 mēnešus atradās kamerā ar nepietiekami atdalītu tualeti, un finanšu līdzekļu trūkuma dēļ tai netika izsniegtas higiēnas preces).

[26.4] Lietā „Florea pret Rumāniju" Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica morālā kaitējuma atlīdzinājumu 10000 *euro* apmērā saistībā ar Konvencijas 3.panta pārkāpumu (persona 3 gadus atradās pārapdzīvotā kamerā ar neatbilstošiem higiēnas apstākļiem, kur viena un tā pati telpa tika lietota gan gulēšanai, gan ēšanai; persona bija pakļauta pasīvai smēķēšanai).

[25.5] Lietā „Žerebkovs pret Latviju" Latvijas valdība iesniedza deklarāciju, atzīstot pieļauto Konvencijas 3.panta pārkāpumu un piešķirot atlīdzinājumu 4500 *euro*. Minētajā lietā persona bija sūdzējusies, ka 10 dienas tika turēta kamerā Konvencijas 3.pantam neatbilstošos apstākļos – kamerā nebija siltā ūdens; tualetes pods nebija atdalīts no pārējās kameras (kurā uzturējās citi ieslodzītie); kamerā nebija svaiga gaisa, jo ventilācijas sistēma nefunkcionēja un logs (30 x 60 cm) bija aizsegts ar metāla sietu; netika izsniegtas ziepes vai mazgājamais pulveris; sienas bija klātas ar pelējumu, un griesti plaisāja; nebija pieejams televizors, radio vai laikraksti.

[26] Nosakot atlīdzinājuma apmēru, atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 14.panta trešajai daļai, kas paredz par kaitējumu, kas nav smags, noteikt atlīdzinājumu apmērā līdz 4268,62 *euro* (Ls 3000), tiesa ņem vērā, kāds atlīdzinājums ir noteikts citos (jo sevišķi – salīdzināmos) gadījumos. Salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam. Šī prasība izriet no tiesiskās vienlīdzības principa *(sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 11.-15.punktu)*.

[26.1] Lietā Nr.42808309 (spriedums stājies spēkā 2012.gada 22.jūnijā) tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, nenodrošinot pietiekamu ventilāciju, kura darbojās tikai vienu – divas stundas dienā, turklāt tikai pēc lūguma. Tāpat netika nodrošināta pietiekama dzīvojamā platība. Šādi apstākļi ilguši 104 dienas. Tiesa piešķīrusi morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 210 apmērā, bet personiskā kaitējuma atlīdzinājumu – Ls 490 apmērā. Tiesa līdzatbildību nav konstatējusi.

[26.2] Lietā Nr.A42645308 (spriedums stājies spēkā 2012.gada 26.oktobrī) tiesa noteica morālā kaitējuma atlīdzinājumu 500 latu apmērā. Tiesa konstatēja, ka cietuma soda izolatora kamerā, kurā persona atradās 4 dienas, sanitārais mezgls nebija norobežots no dzīvojamās telpas, bet soda izolatora kamerā, kurā pieteicējs atradās 6 dienas un kurā bez viņa atradās arī citi ieslodzītie, sanitārais mezgls bija norobežots no dzīvojamās telpas ar ķieģeļu mūra starpsienu, tādējādi netika nodrošināts personas privātums. Tāpat tika konstatēts, ka kamerās nebija izlietnes, pieteicējs bija spiests mazgāties un veikt citus ar personīgo higiēnu saistītos pasākumus virs sanitārā mezgla (stāvpoda), kur atradās aukstā ūdens krāns. Kamerās nebija nodrošināts pietiekams dabiskais un mākslīgais apgaismojums, kā rezultātā pieteicējam bija apgrūtinoši lasīt un sagatavot iesniegumus. Tiesa neatzina kaitējumu par smagu, taču ņēma vērā iestādes rīcību un attieksmi pret soda izolatorā turēšanas apstākļiem konkrētajā gadījumā un to, ka valsts atturas no daudzkārt konstatēto problēmu kompleksas risināšanas.

[26.3] Lietā Nr.A420569110 (spriedums stājies spēkā 2013.gada 29.martā) tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, nenodrošinot dabīgo apgaismojumu 723 dienas un ventilāciju – 691 dienu. Šajā lietā tiesa ir konstatējusi pieteicēja līdzatbildību, tāpat atzinusi, ka nodarītais kaitējums nav smags. Tiesa atzinusi, ka vispārīgi atlīdzinājums būtu piešķirams Ls 2000 apmērā, bet, ņemot vērā pieteicēja līdzatbildību, atlīdzinājums piešķirts Ls 600 apmērā.

[26.4] Lietā Nr.A42696509 (spriedums stājies spēkā 2013.gada 4.oktobrī) tiesa noteica personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 2000

apmērā. Tiesa atzina, ka tikušas pārkāptas personas cilvēktiesības, 410 dienas liekot pieteicējam uzturēties pārapdzīvotās telpās (mazāk kā 3 m^2 uz vienu ieslodzīto), tai skaitā 85 dienas nenodrošinot iespēju izciest sodu kamerā bez tabakas dūmiem. Taču attiecīgo kaitējumu tiesa neatzina par smagu.

[26.5] Lietā Nr.A420527810 (spriedums stājies spēkā 2013.gada 29.novembrī) tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, kamerā nenodrošinot atsevišķu sanitāro mezglu ar pieslēgtu ūdenspadevi, nenodrošinot dabīgo apgaismojumu, kā arī nenodrošinot aizturēto personu pastaigas svaigā gaisā. Šādi apstākļi ar pārtraukumiem ilguši 29 dienas. Tiesa konstatējusi līdzatbildību, kā arī to, ka kaitējums nav smags. Pieteicējam piešķirts morālā kaitējuma atlīdzinājums Ls 500 apmērā.

[26.6] Lietā Nr.A420577010 (spriedums stājies spēkā 2014.gada 8.aprīlī) tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, nenodrošinot tīras karantīnas kameras, nenodrošinot pietiekamu mākslīgo apgaismojumu, bet dabīgo apgaismojumu nenodrošinot vispār, nenodrošinot ventilāciju, sanitārie mezgli – netīri. Šādi apstākļi ilguši 13 dienas ar pārtraukumiem. Tiesa atzinusi, ka kaitējums nav smags, arī līdzatbildība nav konstatēta. Piešķirts atlīdzinājums 250 *euro* apmērā.

[27] Konstatējams, ka pie līdzīga faktisko apstākļu kopuma administratīvā tiesa lietā Nr.A42645308 kaitējumu nav atzinusi par smagu un ir noteikusi morālā kaitējuma atlīdzinājumu 500 latu apmērā. Lai arī minētajā lietā aizskāruma ilgums bijis neliels (10 dienas), tomēr papildus tika konstatēts arī higiēnas prasību pārkāpums. Savukārt lietā Nr.A42746109 tiesa kaitējumu bija atzinusi par smagu, bet, ņemot vērā personas līdzatbildību, noteica atlīdzinājumu 600 latu apmērā, ievērojot aizskāruma ilgumu (135 dienas), kā arī papildus konstatēto higiēnas prasību pārkāpumu un ventilācijas trūkumu kopumā ar faktu, ka personai bija liegtas tiesības uz pastaigām. Savukārt lietā Nr.A420577010 pārkāpuma ilgums bijis 13 dienas, taču lietā nav konstatēti tādi apstākļi kā pārapdzīvotība, atsevišķas guļvietas neierādīšana un pakļaušana pasīvai smēķēšanai.

[28] Ņemot vērā minēto tiesu praksi, tiesa atzīst, ka pieteicējam par 3 dienu ilgu viņa turēšanu Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./nr1/, kurā konstatēta pārapdzīvotība, atsevišķas guļvietas neierādīšana, kas nodrošinātu pietiekamu individualitāti, dabīgā apgaismojuma trūkums, nepietiekama ventilācija, pakļaušana pasīvai smēķēšanai, ir nosakāms morālā kaitējuma atlīdzinājums 100 *euro*.

Vienlaikus tiesa atzīst, ka šāds atlīdzinājums, lai gan nav tādā apmērā, kādu prasa pieteicējs, tomēr dos gandarījumu pieteicējam un atturēs iestādi no citu līdzīgu gadījumu atkārtošanās.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu, 253.panta piekto daļu, 255.panta trešo daļu 278.panta pirmās daļas 1.punktu, 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda

apmierināt daļā /pers. B/ pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, izmitinot /pers. B/ Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./nr1/cilvēka cieņu pazemojošos apstākļos.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt /pers. B/ nodarīto morālo kaitējumu 100 *euro* (viens simts *euro*).

Atstāt bez izskatīšanas daļā /pers. B/ pieteikumu par /pers. B/ izmitināšanu Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./nr3/cilvēka cieņu pazemojošos apstākļos.

Noraidīt pārējā daļā /pers. B/ pieteikumu.

Piespriest no Latvijas Republikas par labu /pers. B/ (personas kods /personas kods/, dzīvojoša /Nosaukums B/-9, /adrese/) valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnesis M.Birkmanis